

การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

An Application of The Noble Eightfold Path for People's Lifestyle in Nasai Sub-
District, Phiboonrak District, Udonthani Province

พระชัยมงคล โชติโก (ไชมะเรง)¹, พระครูพิศาลสารบัณฑิต² และ พระครูจิรธรรมธัช³

Phra Chaiyamongkon Jotiko (Chaimareng)¹, Phrakru Phisalsarbunthit² and Phrakrujiradhammathat³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author E-mail: 1abc42426395@gmail.com

Retrieved: January 15, 2023; Revised: February 9, 2023; Accepted: March 2, 2023

บทคัดย่อ

การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการวิจัยสรุปได้ว่าหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่าอริยมรรคมีองค์ 8 นี้เป็นทางสายกลาง ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ สภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ประชาชนทั้งหมดเป็นชาวพุทธ ประชาชนส่วนมากเป็นเกษตรกร รองลงมาเป็นข้าราชการ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ประเพณีฮีต 12 เป็นประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน ทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ กลุ่มชาวบ้านก็จะเข้าวัดเพื่อการทำบุญ ฟังธรรมเทศนา ปฏิบัติธรรม และรักษาศีล

การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อยู่ในชุมชน ทุกๆ วันพระ 15 ค่ำ เพื่อสร้างวัดเป็นแหล่งเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักอริยมรรคมีองค์ 8 สู่การเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ให้เกิดปัญญา อยู่ในกรอบของ ทาน ศีล สมาธิ ปัญญา สู่การดำเนินชีวิตทางสายกลางอย่างมีความสุข

คำสำคัญ: อริยมรรคมีองค์ 8, การดำเนินชีวิต

Abstract

An application of the Noble Eightfold Path for the people's lifestyle at Nasay Sub-District Piboonrak District Udon Thani Province. The objectives of the research are: 1) to study on the Noble Eightfold Path in Theravada Buddhist Texts; 2) to study on the people's lifestyle at Nasay Sub-District Piboonrak Udon Thani Province; 3) to study on how to apply the Noble Eightfold Path to the people's lifestyle at Nasay Sub-District Piboonrak District Udon Thani Province. The results revealed that: According to Theravada Buddhist Tradition – The Noble Eightfold Path in Dhammachakkappavattana Sutta; The Buddha said “The Noble Eightfold Path are the middle path which is leading to liberation”. The Buddha himself explained on Vipungga Sutta in details as 1) Right View means acknowledgement in the Four Noble Truths; 2) Right Thought or Right Resolve or Intention; 3) Right Speech; 4) Right Action or Right Conduct; 5) Right Livelihood; 6) Right Effort; 7) Right Mindfulness; 8) Right Concentration or Right Samadhi. The people's lifestyle at Nasay Sub-District Piboonrak District Udon Thani Province – the people of Baan Daeng village are all Buddhists; they are farmers, government officers, merchants and employees and following the tradition of the Isan twelve traditions of the religious ceremony held in every month – On Buddhist holiday; they are gathered at the monastery to listen to the sermon, meditation, observe the precepts and do activity to gain harmony and unity in society.

An application of the Noble Eightfold Path for the people's lifestyle at Nasay Sub-District Piboonrak District Udon Thani Province; to improve their lifestyle; every Buddhist holiday they are gathered at the monastery as Buddhist Learning Center such as the Noble Eightfold Path to long-live learning along with the Threefold Training as follows 1) Morality; 2) Concentration and 3) Wisdom. Following the middle path for fulfill peaceful lives.

Keywords: The Noble Eightfold Path, The people's lifestyle.

บทนำ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทุกๆหลักธรรมมีความสอดคล้องกันเข้ากันได้ดีเหมือนน้ำนมกับน้ำ และสามารถบูรณาการหลักธรรมในการดำเนินชีวิตได้อย่างลงตัวและมีความสุข และหลักธรรมอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักธรรมที่ผู้ที่เข้าใจทำให้การดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง ที่จะให้ดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีความสุข อริยมรรค คือ ทางอันประเสริฐ , ทางดำเนินของพระอริยะ, ญาณอันให้สำเร็จความเป็นพระอริยะ มี 4 คือ โสตาปัตติผล สกาคามีผล อนาคามีผล และพระอรหันต์บางที่เรียก มรรคมีองค์ 8 ว่า อริยมรรคก็มี แต่ควรเรียกเต็มว่าอัฐมรรค หรือ อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งมีความหมายตามหลักสัททนต์และอรรถนิยาม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) ความจริงอันประเสริฐ คือ อริยมรรค หมายถึง

ทางดำเนินให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ มีลักษณะสำคัญคือ เป็นข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา เป็นสัมมาปฏิปทา ไม่ใช่มีฉกฉวยปฏิปทา ไม่ตั้งไปหาสิ่งสุดโต่งสองอย่าง คือ กามสุขัลลิกานุโยค อันเป็นการประกอบตนพัวพันอยู่ด้วยความใคร่ในกามคุณ 5 ซึ่งได้แก่ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส ที่เรียกว่า อาคาพหปฏิปทา (ปฏิปทาเปี้ยกแฉะ) และอัตตกิลมณานุโยค อันเป็นการประกอบความเพียรทรมานตนให้ลำบาก ที่เรียกว่า นิชฌามปฏิปทา (ปฏิปทาใหม่เกรียม)(พุทธทาสภิกขุ, 2552) ซึ่งจะเห็นว่าเป็นหลักธรรมที่สามารถบูรณาการณเข้ากับทุกเพศทุกวัย รวมทั้งพระสงฆ์ผู้ที่ปฏิบัติธรรมในการเข้าถึงนิพพาน มัชฌิมาปฏิปทา หรือ ข้อปฏิบัติที่อยู่ตรงกลาง เรียกสั้น ๆ ว่า ทางสายกลาง เพราะอยู่ตรงกลางระหว่างการปฏิบัติที่สุดโต่ง 2 อย่าง คือ อัตตกิลมณานุโยค (การทรมานตนเอง) และ กามสุขัลลิกานุโยค (การหมกมุ่นกับความสุขอันเกิดจากการเสพกามคุณ) อริยมรรคคือหลักปฏิบัติอันเดียวกันกับไตรสิกขา เพียงแต่ไตรสิกขามีขอบข่ายกว้างกว่า เพราะอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นส่วนหนึ่งของไตรสิกขาหรือเป็นไตรสิกขาประเภทหนึ่ง แต่ไตรสิกขาไม่ใช่อริยมรรคและไม่สามารถสรุปลงในอริยมรรคได้ แต่อริยมรรคสรุปลงในไตรสิกขาได้ (วัชระ งามจิตฺตเจริญ, 2552) หนทางหรือทางสายกลาง มีสายเดียว แต่มี 8 ขั้น อยู่ตรงกลางระหว่างทางสุดโต่ง 2 สาย คือ กามสุขัลลิกานุโยค ซึ่งเป็นทางขวาสุดหมายถึงการแสวงหาความสุขจากกามอย่างเต็มที่ และอัตตกิลมณานุโยคซึ่งเป็นทางซ้ายสุดหมายถึงการแสวงหาความสุขด้วยการทรมานตนให้เจ็บปวดโดยวิธีต่างๆ เป็นหนทางที่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบด้วยการพิสูจน์ทดลองของพระองค์เอง กล่าวคือ มรรคองค์แรกเกิดขึ้นเมื่อพระองค์ยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะได้ทอดพระเนตรเห็นคนแก่ คนเจ็บ คนตาย แล้วทรงคิดใคร่ครวญจนเห็นความจริงคือ “ทุกข์” การเห็นทุกข์คือการเห็นชอบหรือสัมมาทิฐิ นั่นเอง ต่อมาทรงดำริที่จะออกบวชเพื่อแสวงหาทางพ้นทุกข์ซึ่งเป็นสัมมาสังกัปปะ เมื่อทรงผนวชเป็นสมณะมีศีลมีธรรมซึ่งเป็นสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ โดยอัตโนมัตติ เมื่อทรงเลิกบำเพ็ญตบะหันมาปฏิบัติทางจิต ทรงตั้งใจเด็ดเดี่ยวไม่ย่อท้อ ทรงมีสติกำหนดรู้ และทรงเพ่งลมหายใจเข้าออกซึ่งเป็นสัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ดังนั้น มรรคมีองค์ 8 จึงเป็นสูตรที่พระพุทธองค์ทรงสร้างขึ้นจากประสบการณ์ในช่วงเวลา 6 ปี แห่งการค้นคว้าหาสัจธรรมของพระองค์เอง (แสง จันทรงาม, 2532)

สถานการณ์เศรษฐกิจในสังคมไทยปัจจุบัน ที่เกิดปัญหาโรคระบาด COVID-19 (โควิด-19) ที่เป็นปัญหาหลักอันส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการกระจายรายได้ การค้าขายระหว่างประเทศ การขาดดุลการค้าระหว่างงาน ได้ส่งผลกระทบไปสู่ประชาชนเกือบทุกระดับของสังคมไทย ทำให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ วิถีทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ตามมาอย่างมากมาย เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาความบกพร่องทางด้านศีลธรรม อันเป็นการสร้างปัญหาทางสังคมอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศหากพิจารณาจากโครงสร้างทางสังคมก็จะพบว่าโครงสร้างของสังคมไทยเป็นสังคมแบบพุทธซึ่งมีหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแนวปฏิบัติแต่คนในสังคมกลับละเลยหลักธรรมจนทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอย่างไม่รู้ตัว อาจจะเป็นเพราะสังคมไทยเป็นสังคมเปิดยอมรับต่อค่านิยมจากต่างประเทศมาใช้ในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นระบบสังคมการเมืองที่การแบ่งแยกกันในในโลกออฟไลน์ และโลกออนไลน์ เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมจนทำให้คนในสังคมต้องเรียนรู้กับสิ่งใหม่ ๆ เพื่อที่จะดำรงชีวิตให้มีความอยู่รอดในสังคมแห่งการ

เปลี่ยนแปลงปัจจุบันเหล่านั้นจนไม่มีเวลาในการศึกษาหลักธรรมเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวันจึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วนั้น หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจหลักที่มีความสำคัญมาก คือ การรู้อริยสัจ 4 ที่ประกอบด้วย หลักคำสอนหนึ่งของพระโคตมพุทธเจ้า แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระอริยบุคคล หรือความจริงที่ทำให้ผู้เข้าถึงกลายเป็นอริยะ มีอยู่สี่ประการ คือ ทุกข์ คือ สภาพที่ทนได้ยาก ภาวะที่ทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ สภาพที่บีบคั้น ได้แก่ ชาต (การเกิด) ชรา (การแก่ การเก่า) มรณะ (การตาย การสลายไป การสูญสิ้น) การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รัก การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รัก การปรารถนาสิ่งใดแล้วไม่สมหวังในสิ่งนั้น กล่าวโดยย่อ ทุกข์ก็คืออุปาทานขันธ หรือขันธ 5 สมุทัย คือ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ได้แก่ ตัณหา 3 คือ กามตัณหา-ความทะยานอยากในกาม ความอยากได้ทางกามารมณ์, ภวตัณหา-ความทะยานอยากในภพ ความอยากเป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยภวทวิภูติหรือ สัสสตทวิภูติ และ วิภวตัณหา-ความทะยานอยากในความปราศจากภพ ความอยากไม่เป็นโน่นเป็นนี่ ความอยากที่ประกอบด้วยวิภวทวิภูติหรืออุจเฉททวิภูติ หรือจะอธิบายให้เข้าใจอย่างละเอียด คือการเข้าใจปัจจุสมุบาทสลาย เกิดทั้งสลาย ก็จะมีความรู้ความเข้าใจใน สมุทัย นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ ดับสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ กล่าวคือ ดับตัณหาทั้ง 3 ได้อย่างสิ้นเชิง หรือจะให้เข้าใจอย่างละเอียดคือการเข้าใจปัจจุสมุบาทสลายดับทั้งสลาย ก็จะเข้าใจความดับของ นิโรธ จึงจะเข้าใจว่าทางสายกลางของ มรรควิธีที่พระพุทธเจ้านั้นสอนให้เดินตาม และปฏิบัติตามคือ แนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ มีองค์ประกอบอยู่แปดประการ คือ 1. สัมมาทิฐิ-ความเห็นชอบ 2. สัมมาสังกัปปะ-ความดำริชอบ 3. สัมมาวาจา-เจรจาชอบ 4. สัมมากัมมันตะ-ทำการทำงานชอบ 5. สัมมาอาชีวะ-เลี้ยงชีพชอบ 6. สัมมาวายามะ-พยายามชอบ 7. สัมมาสติ-ระลึกชอบ และ 8. สัมมาสมาธิ-ตั้งใจชอบ ซึ่งรวมเรียกอีกชื่อหนึ่งได้ว่า "มัชฌิมาปฏิปทา" หรือทางสายกลาง ซึ่งกระบวนการนี้เองที่ประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ก็ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวเช่นกันซึ่งการนำหลักอริยมรรคมีองค์ 8 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนนั้นจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดความสงบสุขทางสังคม มีหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามวิถีของชาวพุทธที่แท้จริง ด้วยการนี้ผู้วิจัยจึงอยากทำการศึกษาการประยุกต์หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดความสุข ความมั่นคงในการใช้ชีวิต ซึ่งจากการที่ต้องศึกษาลงพื้นที่จะทำให้ได้ทราบความเป็นจริงของสภาพความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงหรือไม่ทราบแต่การดำเนินชีวิตนั้น ประกอบไปด้วยอะไรบ้างจึงเป็นสิ่งที่จะต้องมาศึกษาเพื่อที่จะทราบข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์และพัฒนาสังคมในพื้นที่ต่าง ๆ ได้ในลำดับต่อไป

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ที่ประชาชนมีการดำเนินชีวิตที่มีการประกอบอาชีพแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับการศึกษา และความถนัด เป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าการที่จะประกอบอาชีพต่างในการดำเนินชีวิตนั้น การมีธรรม คำสอนของพระพุทธเจ้า หรือ การมีจริยธรรมในการดำเนินชีวิตนั้น จึงมีความสำคัญ

ใช้หลักเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ว่า คนไหนที่จะมีความสุขในการดำเนินชีวิตอย่างจริงๆ การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จะเป็นการศึกษาที่จะทำให้ทราบรูปแบบของการดำเนินชีวิตของประชาชน ว่ามีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอย่างไร โดยผู้ศึกษานั้นได้ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นตัวกำหนดเพื่อที่จะเป็นกรอบของการศึกษาและตีความหมายของการประยุกต์หลักธรรมในการดำเนินชีวิตจากการเรียนรู้หลักธรรม เข้าใจหลักธรรมเพื่อที่จะเป็นการสร้างศรัทธาซึ่งประชาชนได้อย่างไรในสภาวะปัจจุบัน เพื่อที่จะเป็นการสร้างชุมชนที่ประชาชนส่วนมากดำเนินชีวิตบนทางสายกลางอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การทำวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาใน 2 วิธีคือ อาศัยเอกสารต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นการศึกษาหลักธรรมอริยมรรคมีองค์ 8 และการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อที่จะเป็นการทราบวิธีการดำเนินชีวิต เป็นฐานในการนำเสนอและการอ้างอิง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้ 1. รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีพุทธศักราช 2539 และอรรถกถา ฎีกา อรรถกถาเป็นต้น เพื่อเป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลทางพระพุทธศาสนาเถรวาทที่จะใช้เป็นทฤษฎีทางการศึกษาที่จะเป็นการหาองค์ความรู้หลักธรรมอริยมรรคมีองค์ 8 ที่โยงไปยังทฤษฎีทางโลก 2. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ แหล่งข้อมูล หนังสือ ตำรา เอกสาร ที่มีผู้ประพันธ์เกี่ยวกับประวัติของพระธาตุ เว็บไซต์ ตลอดจนงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการวิจัย ที่มีความสัมพันธ์กับวิธีการ แนวคิดการปฏิบัติธรรม โดยใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 และ 3) ศึกษาข้อมูลภาคสนาม จะใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้บุคคลที่เป็นแบบอย่างของการดำเนินชีวิตของประชาชนตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ที่ได้กำหนด ตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ จำนวน 30 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง และผู้ช่วยเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม 1 คน เพราะการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยการหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว นำไปปรึกษาอาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญในเรื่องของการประยุกต์หลักธรรมเพื่อการบูรณาการกับประชาชนและสังคม คือ พระศรีญาณวงศ์, ดร.รองอธิการบดีวิทยาเขต

หนองคาย และ ผศ.ดร.สมเดช นามเกตุ อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบและให้แก้ไขปรับปรุงนำแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์ สำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) เอกสารชั้นปฐมภูมิในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอกสารที่เป็นปฐมภูมิประกอบการศึกษา ได้แก่ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539

2) เอกสารชั้นทุติยภูมิในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเอกสารชั้นทุติยภูมิออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1. เอกสารชั้นอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา โยชน 2. เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนาทั้งที่เป็นหนังสือและตำรา 3. เอกสารที่เป็นงานวิจัย วิทยานิพนธ์ คุชฎินิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง และ 4. เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ เช่น วารสาร นิตยสาร สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้อง

3) ข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีสร้างชุดคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะสัมภาษณ์บุคคลที่เป็นแบบอย่างของประชาชนในสังคมปัจจุบันตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ โดยสร้างชุดคำถามเพื่อหาข้อมูล ในเรื่องแนวคิด ทศนคติ หลักธรรมอริยมรรคมีองค์ 8 และแนวทางประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 จำนวน 30 รูป/คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ประเด็นปัญหาเป็นตัวตั้ง แล้วหาคำตอบจากข้อมูลที่เก็บและรวบรวมไว้ เพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยที่ได้ตั้งไว้แล้ว ส่วนข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา วิธีการนำเสนอ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยแบบเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1. นำข้อมูลที่ได้จากการทำการสัมภาษณ์ที่เป็นเอกสารสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การบันทึกภาพ ทำการจัดหมวดหมู่โดยใช้วัตถุประสงค์ของการวิจัยแบบออกเป็นประเด็นของการศึกษา เช่นประเด็นที่ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ตรงกัน และแตกต่างกัน เป็นข้อมูลสารสนเทศ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานภาคสนาม 2. นำประเด็นวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ของการวิจัยมาเป็นตัวกำหนดในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยแต่ละข้อ แต่ละด้านของการวิจัยและตอบคำถาม 1) สภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวพุทธจะเป็นอย่างไรถ้าไม่ดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) สภาพการดำเนินชีวิตที่ขาดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จะเป็นอย่างไร หรือประชาชนตำบลบ้านดอนม่วง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีขาดศีลธรรมหรือจริยธรรมทางสังคม สังคมจะประสบกับปัญหาอะไรบ้าง และ 3) การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีจะส่งผลกระทบต่อชุมชน ต่อสังคมและต่อประชาชนทั้งขนาดความครัว และบุคคลอย่างไร 3. จำแนกองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในแต่ละทฤษฎีตามลำดับ และจำแนกองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม มารวบรวมเพื่อทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เป็นองค์ความรู้ของการวิจัย เป็นประเด็นที่มีความสำคัญและตอบปัญหาของการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ 4. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำสาระสำคัญของการวิจัยมาสรุปโดยการพรรณนา

5. นำผลสรุปของการวิจัยมาสู่การอภิปรายผลการวิจัยเพื่อที่จะได้เข้าใจการเชื่อมโยงรูปแบบของการวิจัย แนวคิด ทฤษฎีของการวิจัย งานเขียนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีความสัมพันธ์กันกับเรื่องที่ทำการศึกษาให้เกิดองค์ความรู้ของการวิจัยเพื่อที่จะได้นำไปใช้ให้เกิดผลประโยชน์ได้ง่ายและครอบคลุมของการวิจัย 6. จัดทำข้อเสนอแนะของการวิจัยโดยแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ซึ่งอาจมีบางประเด็นที่ไม่สมบูรณ์ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อที่จะได้ศึกษาทำการวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ภาควิชาการศึกษาลงพื้นที่ตามกระบวนการวิจัยสรุปได้ว่า

หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่าอริยมรรคมีองค์ 8 นี้เป็นทางสายกลางคือเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น ตามวิมังสาสูตร พระพุทธเจ้าทรงอธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้ สัมมาทิฏฐิ (ความเห็นที่ถูกต้อง) หมายถึง ความรู้ในอริยสัจ 4 เข้าใจทุกข์ที่แท้จริงในทางพระพุทธศาสนา เข้าใจวิธีการดับทุกข์ เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน สัมมาสังกัปปะ (ความคิดที่ถูกต้อง) หมายถึง ความคิดในการออกจากกาม คือความเพียร ความไม่พยายาบทคือคิดในด้านลบ และการไม่เบียดเบียนการมีน้ำใจต่อเพื่อนมนุษย์และอยากให้ผู้อื่นได้ดี สัมมาวาจา (วาจาที่ถูกต้อง) หมายถึง การเว้นจากการพูดเท็จ หยาบคาย ส่อเสียด และเพ้อเจ้อ เรียกได้ว่ามีความสะอาดทางวาจา ทางคำพูด สัมมากัมมัฏเฐ (การปฏิบัติที่ถูกต้อง) หมายถึง เจตนาละเว้นจากการฆ่าสัตว์มีจิตใจเมตตา การเอาของที่เขาของไม่ได้ให้ และการไม่ประพฤติดีกในกามใช้ชีวิตตามหลักศีลธรรม สัมมาอาชีวะ (การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง) หมายถึง การเว้นจากมิถิชาชีพ การละเว้นจากอาชีพฆ่าสัตว์ อาชีพที่เบียดเบียนผู้อื่น ประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายไม่ผิดศีลธรรม สัมมาวายามะ (ความเพียรที่ถูกต้อง) หมายถึง สัมมปปธาน 4 คือ ความพยายามป้องกันอกุศลที่ยังไม่เกิด ละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ทำกุศลที่ยังไม่เกิด และดำรงรักษาอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว มีความขยันมีความอดทนในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ สัมมาสติ (การมีสติที่ถูกต้อง) หมายถึง สติปัฏฐาน 4 สัมมาสมาธิ (การมีสมาธิที่ถูกต้อง) การเข้าถึงฌาน

สภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ประชาชนทั้งหมดของชุมชนบ้านแดงนักถือศาสนาพุทธ ส่วนมากประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ และส่วนหนึ่งเป็นข้าราชการ ค้าขาย รับจ้างทั่วไป ประชาชนในพื้นที่มีการปฏิบัติตามประเพณีฮีต 12 ที่มีกิจกรรมงานบุญเป็นประจำทุกๆ เดือน เพื่อเป็นกิจกรรมที่สร้างความร่วมมือของประชาชนในชุมชนเพื่อสร้างความสามัคคีให้เป็นพลังที่เป็นชุมชน

ที่มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้ และมีการหยุดทำงานหนักทุกวันพระ 15 ค่ำ เพื่อที่กลุ่มชาวบ้านก็จะเข้าวัดเพื่อการทำบุญ ฟังธรรมเทศนา ปฏิบัติธรรม และรักษาศีล ในวันพระ รวมทั้งยังมีกิจกรรมที่ผู้นำชุมชนได้นำพาระหว่างบ้าน วัด รัฐ ชุมชนที่ทำร่วมกัน เป็นกิจกรรมประจำทุก ๆ วันพระเพื่อที่จะเป็นประโยชน์ต่อ ชุมชน วัด บ้าน ให้เกิดการพัฒนาให้หลายด้านเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน

การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่อยู่ในชุมชน ทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ เพื่อสร้างวัดเป็นแหล่งเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักอริยมรรคมีองค์ 8 สู่การเรียนรู้ของประชาชนในพื้นที่ให้เกิดปัญญา ในด้านของความคิดเห็นที่มีความถูกต้องสู่การปฏิบัติตามหลักธรรมในแต่ละข้ออย่างเป็นรูปธรรมสรุปได้ว่าพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตที่บุคคลนั้นได้เลือกปฏิบัติเพื่อคงไว้หรือส่งเสริมให้เกิดความผาสุกความสุขสมบูรณ์ในชีวิตตนเองและเป็นการปฏิบัติจนเป็นกิจวัตรซึ่งผลการปฏิบัติอาจจะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านดีหรือไม่ดีต่อบุคคลนั้นได้การดำเนินชีวิตตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งถือว่าเป็นหลักปฏิบัติทางสายกลาง ที่มีความเรียบง่ายที่เมื่อความคิด ความเห็นที่ถูกต้องแล้วในเรื่องของสัมมาทิฐิซึ่งเป็นแนวทางของพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว หากคนเราดำเนินชีวิตด้วยทางสายกลาง อันจะเป็นการใช้ชีวิตในกรอบของการรักษาศีล กรอบของการมีสติคือมีสมาธิ ทำให้เกิดปัญญาในหลายด้านของการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลายปัจจุบัน อยู่ในกรอบของ ทาน ศีล สมาธิ ปัญญา สู่การดำเนินชีวิตที่มีความสุข

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจากการวิจัยพบว่า

หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร พระพุทธเจ้าตรัสว่าอริยมรรคมีองค์ 8 นี้เป็นทางสายกลางคือเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่ความหลุดพ้น ตามวิภังคสูตร พระพุทธเจ้าทรงอธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้ สัมมาทิฐิ (ความเห็นที่ถูกต้อง) สัมมาสังกัปปะ (ความคิดที่ถูกต้อง) สัมมาวาจา (วาจาที่ถูกต้อง) สัมมากัมมันตะ (การปฏิบัติที่ถูกต้อง) สัมมาอาชีวะ (การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้อง) สัมมาวาယามะ (ความเพียรที่ถูกต้อง) สัมมาสติ (การมีสติที่ถูกต้อง) สัมมาสมาธิ (การมีสมาธิที่ถูกต้อง) ซึ่งจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีตรงตามที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่ได้เรียบเรียงว่า อริยมรรค คือ ทางอันประเสริฐ , ทางดำเนินของพระอริยะ, ญาณอันให้สำเร็จความเป็นพระอริยะ มี 4 คือ โสดาปัตติผล สกทาคามีผล อนาคามีผล และพระอรหันต์บางที่เรียก มรรคมีองค์ 8 ว่า อริยมรรคก็มี แต่ควรเรียกเต็มว่าอริยวัตรมรรค หรือ อริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งมีความหมายตามหลักสัททนต์ และอรรถกถา(พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2551) วัชระ งามจิตรเจริญ ได้กล่าวไว้ว่า อริยมรรค คือ มัชฌิมาปฏิปทา หรือ ข้อปฏิบัติที่อยู่ตรงกลาง เรียกสั้น ๆ ว่า ทางสายกลาง เพราะอยู่ตรงกลางระหว่างการปฏิบัติที่สุดโต่ง 2 อย่าง คือ อัตตกิลมณานุโยค (การทรมานตนเอง) และ กามสุขัลลิกานุโยค (การหมกมุ่นกับความสุขอันเกิดจากการเสพกามคุณ) อริยมรรคคือหลักปฏิบัติอันเดียวกันกับไตรสิกขา เพียงแต่ไตรสิกขามีขอบเขตกว้างกว่า เพราะอริยมรรคมีองค์ 8

เป็นส่วนหนึ่งของไตรสิกขาหรือเป็นไตรสิกขาประเภทหนึ่ง แต่ไตรสิกขาไม่ใช่อริยมรรคและไม่อาจสรุปลงในอริยมรรคได้ แต่อริยมรรคสรุปลงในไตรสิกขาได้ (วัชรระ งามจิตระเจริญ, 2552) และแสง จันทรงาม ได้กล่าวไว้ว่า อริยมรรคมีองค์ 8 คือ หนทาง หรือทางสายกลาง มีสายเดียว แต่มี 8 ขั้น อยู่ตรงกลางระหว่างทางสุดโต่ง 2 สาย คือ กามสุขัลลิกานุโยค ซึ่งเป็นทางขวาสุดหมายถึงการแสวงหาความสุขจากกามอย่างเต็มที่ และอัตตกิลมณานุโยคซึ่งเป็นทางซ้ายสุดหมายถึงการแสวงหาความสุขด้วยการทรมานตนให้เจ็บปวดโดยวิธีต่าง ๆ เป็นหนทางที่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงค้นพบด้วยการพิสูจน์ทดลองของพระองค์เอง (แสง จันทรงาม, 2552) ทั้งความหมายตามพระไตรปิฎกและในทัศนะของนักปราชญ์และนักวิชาการต่างก็มีความหมายในทำนองเดียวกันว่า อริยมรรคมีองค์ 8 คือระบบพรหมจรรย์หรือประมวลหลักจริยธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นทางสายกลาง สำหรับใช้ปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของชีวิตให้มีชีวิตที่ถูกต้องดีงามและสมบูรณ์ทางพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา

สภาพการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีด้วยสภาพของพื้นที่เป็นชุมชนชนบทที่การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักรองลงมาจะเป็นอาชีพค้าขายและรับจ้างทั่วไป ส่วนในด้านของวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนจะเป็นประเพณีที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษคือประเพณีฮีต 12 โดยที่ชุมชนจะมีการจัดกิจกรรมงานบุญเป็นประจำทุก ๆ เดือนเพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นระหว่างของประชาชนที่มีการประกอบอาชีพที่มีความหลากหลายส่วนมากจะจัดงานบุญประเพณีขึ้นในวันเสาร์และอาทิตย์ ด้วยทางพื้นที่ของชุมชนตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีมีต้นทุนศรัทธาดั้งเดิมที่เป็นความเชื่อของประชาชนส่วนมากที่นับถือพระพุทธศาสนา และมีตำนานหลวงปู่พิบูลย์ที่เป็นที่ศรัทธาความเชื่อของประชาชนในพื้นที่ทุก ๆ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และวันพระ 15 ค่ำประชาชนจะร่วมกันเข้าวัดเพื่อทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ในการสร้างชุมชนให้เกิดความน่าอยู่ ประกอบด้วย การเข้าฟังธรรมเทศนาเพื่อเตือนสติ เพื่อมีสติปัญญา รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลที่จะเป็นการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข การร่วมกันทำความสะอาดวัด บ้าน โรงเรียน ที่สาธารณะประโยชน์ของชุมชน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นการของผู้นำชุมชนในทุก ๆ วันพระ 15 ค่ำ เพราะเป็นวันที่ประชาชนส่วนมากที่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมและกลุ่มผู้ใช้แรงงานในชุมชนจะต้องหยุดทำงานหนักถือได้ว่าเป็นวันพักผ่อนของชุมชน ก็จะมีการรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะเป็นการพัฒนาจิตอาสาเพื่อการพัฒนาชุมชนให้เกิดความสามัคคี และน่าอยู่มากยิ่งขึ้น

การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน ตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีเป็นการบูรณาการหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ของทางวัดในพื้นที่ตำบลนาทรายเพื่อที่จะเป็นการสร้างชุมชนคุณธรรมให้เกิดชุมชนน่าอยู่โดยบริบทของชุมชนที่ประชาชนนั้นต่างพากันเข้าวัดเพื่อร่วมกิจกรรมสำคัญของทางวัดในทุก ๆ 15 ค่ำของทุก ๆ เดือน ทางวัดได้มีรูปแบบการบูรณาการโดยการเทศนาธรรมประโยชน์ และคุณค่าของอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อที่จะเป็นการเรียนรู้เพื่อที่จะเป็นการสร้างความเข้าใจที่จะเป็นการดึงศรัทธาของประชาชนให้เข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และทางวัดได้จัดทำนิทรรศการหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เพื่อเป็นการสร้างการเรียนรู้ที่สามารถเข้าสู่การนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขบนทางสายกลาง

ที่ตรงตามพระโสมณมหาเถระ (มหาสิสยาตอ) ได้กล่าวสรุปไว้ในหนังสือมหาสติปัฏฐานสูตรว่า เมื่อผู้ปฏิบัติธรรมระลึกถึงรู้เท่าทันสภาวะธรรมปัจจุบันที่เป็นกองรูป เวทนา จิต หรือสภาวะธรรม อริยมรรคมีองค์ 8 ย่อมเกิดขึ้นในขณะนั้น กล่าวคือ 1) สัมมาทิฐิ หยั่งเห็นสภาวะธรรมตามความเป็นจริง ตามลำดับวิปัสสนาญาณจนกระทั่งถึงมรรคญาณ 2) สัมมาสังกัปปะ น้อมจิตไปสู่สภาวะธรรม เหมือนการเล็งเป้าในเวลายิงธนู 3) สัมมาวาจา งดเว้นจากวจีทุจริต 4) สัมมากัมมันตะ งดเว้นจากกายทุจริต 3 5) สัมมาอาชีวะ งดเว้นจากกายทุจริต 3 และวจีทุจริต 4 อันเกี่ยวกับการเลี้ยงชีพ 6) สัมมาวายามะ เพียรจตุสภาวะธรรมปัจจุบัน 7) สัมมาสติ ระลึกรู้เท่าทันสภาวะธรรมได้อย่างชัดเจนโดยปราศจากสมมุติบัญญัติ และ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งมั่นไม่ขจัดสายฟุ้งซ่านไปในอดีตหรืออนาคต สัมมาวาจาเป็นต้นเป็นอริยมรรคที่เกิดขึ้นก่อน เพราะผู้ปฏิบัติธรรมได้สมาทานศีลก่อนการปฏิบัติ เพื่อให้ความประพฤติทางกายและวาจาบริสุทธิ์ ส่วนอริยมรรค 5 อย่างอื่นเป็นสิ่งที่นักปฏิบัติสั่งสมอบรมในเวลาเจริญวิปัสสนาภาวนา เมื่อเป็นดังนี้เขาย่อมได้ชื่อว่าเจริญอริยมรรคมีองค์ 8 ในขณะปฏิบัติธรรม (พระโสมณมหาเถระ (มหาสิสยาตอ), 2549) ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมในอริยมรรคมีองค์ 8 ได้ชื่อว่า ดำเนินตามทางสายกลาง หรือเรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติอันเป็นทางสายกลาง ย่อมประสบผลสำเร็จ คือ ยังมรรคผล นิพพานให้เกิดขึ้นได้ และความสุขในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ พระมหาสมชาย สิริจนฺโท (หานนท์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพวรคุณ (สมานสุเมโธ)” ผลการวิจัยพบว่าผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระเทพวรคุณ (สมานสุเมโธ) สงเคราะห์ลงเป็น 2 ด้านได้แก่ (1) ผลในด้านกายภาพที่มีต่อสังคมและชุมชน (2) ผลในด้านจิตใจและปัญญาที่มีต่อสังคมและชุมชนซึ่งในข้อแรกมีผลต่อการพึ่งตนเอง, หน้าที่ในครอบครัว, การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน, การสืบสานประเพณี, โครงการและการพัฒนาองค์กรสงฆ์และชุมชนส่วนในข้อที่สองเป็นการส่งเสริมความรู้ด้านปรัชญาและวิชาการทางพระพุทธศาสนาและเป็นการส่งเสริมความรู้เชิงอนุรักษ์ (พระมหาสมชาย สิริจนฺโท (หานนท์), 2547, น. 1.) อริยมรรค จึงเป็นทางอันประเสริฐ ซึ่งเป็นทางดำเนินของอริยบุคคล และพระอริยะ มีหลักธรรมที่รวมเข้าเป็นอริยมรรค 8 ประการ คือ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ จึงเรียกว่า อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักธรรมสำคัญซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่นำพาบุคคลผู้ปฏิบัติให้บรรลุธรรม คือ ความเป็นพระอริยบุคคล 4 จำพวก ได้แก่ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ ทำให้พ้นจากทุกข์ในสังสารวัฏทั้งปวง และมีความสุขในการดำเนินชีวิตบนทางสายกลางตามคำสอนของพระพุทธศาสนา

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักใช้อริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในตำบลนาทราย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี สำหรับการดำเนินชีวิต พบว่า

1. สัมมาทิฐิ (การเห็นชอบ) สัมมาทิฐิ คือ ความเห็น หรือ การเข้าใจในสิ่งที่ถูกต้อง และดีงาม ตามแนวทางแห่งอริยสัจ 4 อันประกอบด้วย 1) ทุกข์ คือ สภาวะจิตใจที่เกิดความทุกข์ 2) สมุทัย คือ สิ่งที่ทำให้เกิดทุกข์ อันได้แก่ โทสะ โมหะ และโลภะ 3) นิโรธ คือ สิ่งที่สามารถดับทุกข์ได้ อันประกอบด้วยความเข้าใจในสภาพ

จริงของธรรมชาติ คือ อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา และ 4) มรรค คือ หนทางในการดับทุกข์ ก็คือ มรรค 8 ส่วนองค์ที่ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ 2 อย่าง คือ ปรีติโฆสะ คือ ความเห็นชอบที่มาจากปัจจัยรอบด้าน เช่น คำบอกเล่า ข่าวสาร คำสั่งสอน ตำรา เป็นต้นสิ่งเหล่านี้เป็นบ่อเกิดของความรู้ที่ประกอบขึ้นจากภายนอกที่เราต้องขวนขวายหา แต่ความรู้เหล่านี้จำเป็นต้องกรองหรือต้องรู้จักใช้วิจารณ์ญาณให้เกิดความเข้าใจอย่างท่องแท้เสียก่อน การใช้วิจารณ์ญาณนี้ เรียกทางพุทธธรรมว่า โยนิโสมนสิการ และโยนิโสมนสิการ คือ การรู้จักคิด วิเคราะห์ในเหตุและผล อันนำมาซึ่งปัญญา คือ การรู้แจ้ง โดยใช้ข้อมูลข่าวสารหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ จากปรีติโฆสะมาประกอบสัมมาทิฐิ 2 ระดับ 1. โลภียสัมมาทิฐิ คือ ความเห็น หรือ การเข้าใจในระดับปุถุชนที่มีความเห็นหรือเข้าใจในสิ่งชั่วดีสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมซึ่งยังมิได้เข้าถึงการรู้แจ้งในระดับพระอริยะทำให้ยังเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร และ 2. โลกุตตรสัมมาทิฐิ คือ ความเห็น หรือ การเข้าใจในระดับพระอริยะที่มีความเห็นแจ้งรู้แจ้งในทุกสรรพสิ่งบนโลก หลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง และไม่เวียนว่ายในวัฏสงสาร

2. สัมมาสังกัปปะ (การดำริชอบ การคิดชอบ) คือ การรู้จักคิดในทางที่ถูกที่ควรบนพื้นฐานของศีลธรรมอันงามที่ปราศจากการคิดโลภในความอยากของตน การคิดพยาบาท อาฆาตแค้น และการคิดที่จะเบียดเบียนผู้อื่นให้เสียหาย สัมมาสังกัปปะเป็นธรรมที่พึงเว้นจากมิจฉาสังกัปปะ 3 ประการ คือ 1) กามสังกัปปะ คือ การคิดในกาม อันเป็นความอยาก ความต้องการของตนในทุกด้านโดยไม่สนใจเรื่องศีลธรรมอันดี จนนำไปสู่การแสวงหาแนวทางเพื่อให้บรรลุซึ่งความอยากเหล่านั้น 2) พยาบาทสังกัปปะ คือ การคิดพยาบาท อันประกอบขึ้นด้วยจิตที่มีความขุ่นเคือง ความเคียดแค้น และความอาฆาตต่อผู้อื่น และ 3) วิหิงสาสังกัปปะ คือ การคิดเบียดเบียน อันประกอบขึ้นจากพยาบาทสังกัปปะที่ฝังอยู่ในจิตใจจนนำไปสู่การคิดเพื่อแสวงหาทางที่จะเบียดเบียนหรือทำร้ายผู้อื่นให้เกิดความเสียหาย

3. สัมมาวาจา (การเจรจาชอบ) คือการพูดจาชอบในทางที่ถูกที่งาม อันประกอบด้วยเว้นจากการพูดจริง เว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ และเว้นจากการพูดกลับคำ การประพฤตีสัมมาวาจา ท่านแนะนำให้พึงเว้นจาก วจีทุจริต 4 ประการ คือ 1) มุสาวาทา คือ พึงเว้นจากการพูดคำเท็จ คำหลอกลวงที่ไม่เป็นจริงดังปรากฏเพียงเพื่อหวังประโยชน์แก่ตน และยังให้ผู้อื่นเสียหาย 2) ปิสุณาวาจา คือ พึงเว้นจากการพูดส่อเสียดเพื่อให้อื่นเจ็บใจ และการพูดยุแหย่เพื่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่คณะหรือความแตกร้างของผู้อื่น 3) ผรุสวาจา คือ พึงเว้นจากการพูดคำหยาบอันเป็นคำที่ไม่รื่นหูเพียงเพื่อทำให้อื่นเจ็บใจหรือพูดเพราะความคึกคะนอง 4) สัมผัปปลาปะ คือ พึงเว้นจากการพูดกลับคำ พูดกลับไปกลับมา จับสาระไม่ได้

4. สัมมากัมมันตะ (การประพฤติชอบ) คือ การประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องอันควรสัมมากัมมันตะในทางโลกท่านพึงให้ละเว้นจากกายทุจริต 3 ประการ คือ 1) ปาณาติปาตา คือ การละซึ่งการพรากชีวิตสรรพสัตว์ และชีวิตผู้อื่น 2) อทินนาทานา คือ การละซึ่งการลักทรัพย์อันเป็นทรัพย์ที่ผู้อื่นเขาไม่ยินยอมให้ 3) กาเมสุ มิจฉาราร คือ การละซึ่งการประพฤตีสืบในกามในหญิงต้องห้าม และชายต้องห้ามทั้งหลาย

5. สัมมาอาชีวะ (การเลี้ยงชีพชอบ) คือ การประกอบอาชีพหรือการหาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ด้วยการใช้อย่างถูกต้อง และความรู้ของตนในการประกอบอาชีพบนพื้นฐานของความถูกต้อง ปราศจากการประพฤติดันผิดต่อศีลธรรมอันงาม ผู้มีสัมมาอาชีวะท่านพึงให้เว้นจากมิจฉาอาชีวะ 5 ประการ คือ 1) สัตถวณิชชา คือ การ

ประกอบอาชีพด้วยการค้าขายอาวุธสงครามหรือวัตถุที่เกี่ยวข้องกับอาวุธ 2) สัตตวณิชชา คือ การประกอบอาชีพด้วยการค้าขายมนุษย์ การใช้แรงงานผิดกฎหมาย การทารุณกรรม การบริการทางเพศ เป็นต้น 3) มังสวณิชชา คือ การประกอบอาชีพด้วยการค้าขายสัตว์ ค้าขายเนื้อสัตว์ต้องห้ามที่ผิดต่อหลักกฎหมายหรือศาสนา 4) มัชชวณิชชา คือ การประกอบอาชีพด้วยการค้าขายน้ำเมา และสารเสพติด และ 5) วิสวณิชชา คือ การประกอบอาชีพด้วยการค้าขายยาหรือสารสำหรับการทำพิษต่อคนหรือสัตว์

6. สัมมาวาายามะ (การเพียรชอบ) คือ ความเพียรในการงานหรือความเพียรในการประพฤติต่อคุณงามความดี อันได้แก่ 1) สังวรประธาน คือ การเพียรป้องกันมิให้ตนประพฤติดูในอกุศลกรรม 2) ปหานปธาน คือ การเพียรละซึ่งอกุศลกรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปจากตน 3) ภาวนาปธาน คือ การเพียรสร้างกุศลกรรมอันที่ยังไม่เกิด ให้เกิดขึ้นแก่ตน และผู้อื่น 4) อนรักขนาปธาน คือ การเพียรรักษาสິงที่ดีที่เกิดขึ้นแล้วให้ยังคงอยู่เป็นนิจ และเพียรส่งเสริมพัฒนาให้สิ่งนั้นเกิดขึ้นยิ่ง ๆ ขึ้นไป

7. สัมมาสติ (การตั้งสติชอบ) คือ การตั้งสติได้ การระลึกได้ ไม่พันทเพือน ไม่เลือนลหาย สามารถระวังตัวมิให้ประพฤติดนหลงเข้าไปในวังวนของกิเลสทั้งหลาย อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ รวมถึงการตื่นตัวในหน้าที่การสำนึกในหน้าที่อยู่เสมอ ลักษณะของการมีสติ 1) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีประโยชน์หรือไม่ เป็นเรื่องดีหรือเรื่องชั่ว 2) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำเหมาะกับตนหรือไม่ 3) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีผลดีหรือร้าย 4) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำเป็นเรื่องงมงายหรือไม่ และ 5) ระลึกได้ว่า สิ่งที่จะกระทำหรือกำลังกระทำมีโอกาสสำเร็จหรือไม่

8. สัมมาสมาธิ (การตั้งมั่นชอบ) คือการตั้งมั่นในจิต การมีจิตแน่วแน่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คือ มีจิตเป็นหนึ่งร่วมกับสิ่งใด ๆ แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) ขณิกสมาธิ คือ สมาธิชั่วขณะ เป็นสมาธิที่เกิดขณะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในการดำเนินชีวิต เช่น การทำงาน การทอหนังสือ เป็นต้น 2) อุปจารสมาธิ คือ สมาธิจวนจะแน่วแน่ เป็นสมาธิที่เกิดจากการกำหนดจิตต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในชั่วขณะ ที่ไม่ได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนถึงการมีจิตรวมเป็นหนึ่งกับสิ่งนั้น เช่น การกำหนดจิตต่อลมหายใจเข้าออกได้ชั่วครู่ชั่วขณะ เพราะเกิดจิตเลือนลหายไปนึกถึงสิ่งอื่น และ 3) อัปปนาสมาธิ คือ สมาธิที่แน่วแน่เป็นหนึ่ง เป็นสมาธิที่เกิดจากการกำหนดจิตต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนสามารถกำหนดจิตแน่วแน่นรวมเป็นหนึ่งกับสิ่งนั้นได้ เช่น จิตรับรู้ และแน่วแน่ต่อลมหายใจเข้าออก

ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการประกอบอาชีพ คือ หลักธรรมที่ช่วยให้ทำงานสำเร็จ สัมมาทิฐิ เห็นชอบความพอใจรักใคร่ หมายถึงว่าเราต้องมีความรักใคร่ในงานนี้ด้วย คือด้านศิลปะ ต้องมีความสร้างสรรค์ต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมชาติในการเรียนรู้ คือธรรมชาติต้องมาดูแล มาเพิ่มเติมส่งเสริม ประสพผลสำเร็จให้ดีขึ้น คือ การพัฒนาด้านคุณภาพ ให้ทุนยุคทันสมัยอยู่ตลอดเวลา สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบด้วยความเพียรพยายามในการทำงาน เป็นคนกระตือรือร้น คือไม่ยอมแพ้ต่อสิ่งแวดล้อม หมายถึงต่อดิ้นฟ้าอากาศ อาจจะไม่อำนวยประโยชน์ในทางตรง สามารถผ่านอุปสรรคทั้งปวงได้ สัมมาวาจา มีความคิดในการเจรจาเป็นคนที่ มีจิตสำนึกในการทำงาน และชอบงานด้านนี้ เรียกว่ามีจิตวิญญูณอยู่ในใจ

ล้มมาก้มมันตะ เหมือนเป็นทางท้ายเรือในการทำงานเรือจะแล่นดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับที่ปลายท้ายเรือ ควบคุมทุกอย่างในการทำงาน ในการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ เขาเรียกว่าประธานใหญ่

ข้อเสนอแนะ

1) ควรศึกษาวิจัยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการพัฒนานักเรียน นักศึกษา ทุกระดับชั้นตั้งแต่อนุบาล จนถึงมหาวิทยาลัย เพื่อปลูกฝังความเป็นคนดีและความเป็นคนเรียนเก่งและรองรับการเป็นพลเมืองดีที่มี คุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร และการปกครอง ของประเทศชาติต่อไป

2) ควรศึกษาวิจัยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการพัฒนานักการเมืองให้เป็นนักการเมืองที่ดี ทำงาน การเมืองโดยมุ่งถึงประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร การปกครองเป็นสำคัญ เหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด

3) ควรศึกษาวิจัยหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการปลูกฝังให้ประชาชนพลเมืองเกิดจิตสำนึกในการธำรง รักษาไว้ซึ่งสถาบันหลักทั้งสามคือ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและความพัฒนา สถาพรของประเทศชาติสืบไป

4) ความสำเร็จการศึกษาหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ที่มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่น ๆ เพื่อที่จะสร้างความ เข้าใจในหลักธรรมที่ทุก ๆ หลักธรรมนั้นมีความสอดคล้องกันไม่ขัดแย้งกัน ซึ่งจะเป็นการเห็นอีกมุมหนึ่งของคำ สอนของพระพุทธเจ้า เมื่อเวลาหนึ่ง พระพุทธเจ้าได้พูดหลักธรรมในในที่นี้ แต่ไปอีกทีไปพูดอีกหลักธรรมหนึ่ง ซึ่งเป็นการสร้างความมหัศจรรย์ของคำสอนของพระพุทธเจ้า

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 12.

กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. (2552). *อริยสัจจากพระโอษฐ์ ภาคปลาย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2549). *มหาสติปัฏฐานสูตร*. แปลโดย พระคันธสาราภินวรงค์. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพฯ: ไทยรายวัน.

พระมหาสมชาย สิริจนฺโท (หานนท์). (2547). *พุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางของพระเทพ วรคุณ (สมานสุเมโธ)* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

วัชรระ งามจิตฺตเจริญ. (2552). *พุทธศาสนาเถรวาท*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แสง จันทรงาม. (2552). *อริยสัจ 4 (หัวใจของพระพุทธศาสนา)*. กรุงเทพฯ: เจริญกิจ.